

Het begin van het evangelie van Mattheüs:

Overzicht van de afstamming van Jezus Christus, zoon van David, zoon van Abraham. Abraham verwekte Isaak, Isaak verwekte Jakob, Jakob verwekte Juda en zijn broers, Juda verwekte Peres en Zerach bij Tamar.

Gemeente van Jezus Christus,
Tamar, Rachab, Ruth, Batseba, Maria.

Vijf vrouwen, de één zal u meer bekend zijn dan de ander. Maar in de komende weken zult u meer over hen horen. Want in de advent periode van dit jaar kijken we samen met de kinderen van de kindernevendienst naar de stamboom van Jezus. Daarmee begint het evangelie van Mattheüs. In die stamboom staan vijf vrouwennamen. Temidden van driemaal veertien mannennamen vallen deze vrouwen namen op.

Het patroon wordt door mannen gevormd. Die verwekte die en die verwekte die. En dan mag het lijken alsof er steeds maar één iemand verwekt wordt, en verder niet, maar dat is toch niet het geval. Deze lijst laat zien dat het steeds om de eerstgeborene gaat.

Wat opvalt is, dat er in het patroon zelf geen vrouw aan te pas komt. De vrouw bij wie de verwekking plaatsheeft, wordt nooit genoemd.

De bijbel: een mannenboek? Misschien zit daar toch wel een kern van waarheid in, maar dat is dan toch ook weer niet de hele waarheid. Want wat zien we gebeuren?

Heel subtiel zien we een aantal keren een afwijking van dat patroon. Vier keer in de lijst zelf en nog één keer

helemaal aan het slot, komen de namen van vijf vrouwen tevoorschijn. In deze Advent focussen we op deze vijf vrouwen! Vrouwen die een bijzondere positie in deze geschiedenis innemen.

'Buitenissige vrouwen' zo worden ze ergens genoemd en ook vijf vrouwen in heldenrollen.

Wat we zien, is dat het steeds op het randje gebeurt.

Vandaar ook hun positie. Als je de lijst ziet, met alle namen keurig onder elkaar, dan zie je dat zij op de grens zitten, ja dat zij buiten het bestaande patroon vallen.

Wat al die vrouwen gemeen hebben, dat is dat de gemeenschap die ze hebben, niet op een gebruikelijke wijze plaatsvindt. Het speelt zich allemaal af rond de letter en geest van de wet, zoals bij Tamar rond het zwagerhuwelijk.

En alle aandacht gaat in deze adventsperiode uit naar deze vrouwen. Omdat zij genoemd worden in de afstamming van Jezus.

Deze vrouwen zijn het die ervoor zorgen dat de

geschiedenis gered wordt, dat de toekomst open blijft.

Alle aandacht kunnen we voor hen hebben, en dat heeft zijn goed recht, maar dan zouden we toch te makkelijk aan de mannen voorbijgaan.

Wat er in al die vijf momenten gebeurt? Je zou kunnen

zeggen dat de grenzen van het fatsoen diverse keren

worden overschreden. Tamar die zich uitgeeft voor een

prostitutee om te bereiken dat er alsnog een zoon krijgt.

Rachab verdient de kost als hoer en herbergierster. Ruth is

zo vrij om 's nachts Boaz op de dorsvloer te bezoeken.

Bathseba verwacht een kind door overspel. En Maria wordt ervan verdacht dat ze zich met een andere man heeft ingelaten. Ja, zo kan je over deze vrouwen spreken, zó dat je de moralistische ondertoon al proeft. Maar de teksten houden (met uitzondering van David) op dat punt hun mond. Dat hier op de grens wordt gemanoeuvreerd, zal de lezer wel begrijpen, zo hoor je Matteüs zeggen. Hij wil op iets anders wijzen, op het feit dat die toekomst niet kan stoppen. De messiaanse toekomst.

Vandaag gaan alle ogen uit naar Tamar. Maar het verhaal gaat ook over Juda.

In het eerste deel is hij steeds onderwerp van de zin. En Tamar? Je hoort in dat deel amper van haar. Niet van het verdriet na de dood van haar man. Niet in haar reactie op de wegzending door Juda. Heel stil is zij geweest. Het lijkt allemaal over haar heen te komen, ze *lijkt* het allemaal maar gewoon te aanvaarden.

Maar dat is dan toch maar schijn. Juda had haar weggestuurd, terug naar haar vaders huis om daar als weduwe te blijven, totdat Sela, de derde zoon en kandidaat voor het zwagerhuwelijk, is opgegroeid. Maar de echte reden dat hij Tamar wegstuurt, is de angst dat zijn enige zoon in het lot van de beide anderen zal delen.

Commentaar van haar kant op deze pijnlijke wegzending is er niet. Geen vragen, geen protest. Ze maakt een volkomen passieve indruk. Maar haar stille en waardige houding doet denken aan de stilte voor de storm. En dan voltrekt zich een metamorfose, nadat haar meegedeeld is dat Juda op weg is naar een herderfeest.

Ze heeft steeds, zo blijkt nu, zitten wachten. Zijn uitspraak 'totdat hij (Sela) groot geworden is' heeft ze serieus genomen, maar nu lijkt het er toch op dat het er niet in zit, dat zij ooit nog aan haar recht komt, dat er een toekomst is weggelegd, voor haar, en voor haar man.

En dan wordt ze actief. De stille vrouw verandert opeens in een uiterst strijdlustig iemand. Ze weet precies hoe ze de zaken moet aanpakken: ze legt haar weduwedracht af, omhult zich met een sluier, zodat ze onherkenbaar is en gaat langs de weg zitten. De verklaring: 'want ze had gezien dat Sela groot is geworden en dat zij hem niet tot vrouw was gegeven.'

Juda zag haar en hield haar voor een hoer, en zag niet dat het zijn schoondochter was.

Tamar blijkt goed voorbereid. Ze reageert als iemand die precies weet wat ze wil.. Aan het slot, als datgene bereikt is wat zij wilde, gaat ze weer terug naar haar vroegere situatie. Terug naar plaats en staat van haar weduwschap, wachtend op de dingen die komen gaan.

Ze bezit intussen het bewijsmateriaal: zegel, koord en staf en zij is zwanger. Ze hoeft alleen nog maar het juiste moment af te wachten om voor de ontknoping te zorgen. Zij mag naar de vroegere situatie zijn teruggekeerd, maar dan nu wel als een ander mens: iemand met een sterke troef in haar hand, en met een toekomst in haar moederschoot.

|Je ziet aan alles een vrouw die overeind gekomen is, een

vrouw die haar leven ter hand genomen heeft, op het moment dat het moest.

En Juda? Hij is niet zo positief in beeld. Waar hij belooft haar een geitenbokje te sturen, gaat hij niet zelf, maar stuurt zijn vriend. Die haar op zijn beurt niet kan vinden. En dan stelt hij de zaak opnieuw anders voor, zoals hij ook al eerder deed.

Pijnlijk als de situatie nu voor hem is, laat hij het er maar verder bij zitten, als hij haar niet heeft kunnen vinden.

De hele zaak probeert hij verborgen te houden, maar wat zegt hij wanneer Tamar zwanger blijkt te zijn: 'Ze moet verbrand worden.'

Over dubbele moraal gesproken. Keihard als het anderen betreft, maar alles verhullend waar het om zijn eigen gedrag gaat.

En Tamar? Zij laat het er op aankomen, als zij naar buiten wordt gebracht. Dan laat zij zich in al haar kracht en zelfbewustzijn zien. Als een palmboom verheft zij zich, in volle glorie: 'De man aan wie deze zaken behoren, van hem ben ik zwanger.' Zij geeft hem de ruimte.

Hoe anders komt hij naar voren, als hij met de waarheid geconfronteerd wordt. Zijn woorden mogen dan opvallend genoemd worden. Hoe velen zijn er dan niet die er in zo'n situatie nog ene mooie draai aan weten te geven. Zo niet, Juda.

Hij zegt: 'Zij is rechtvaardig in vergelijking met mij', het onschuldig in de NBV is toch een wat vlakke vertaling.

Eindelijk komt hij tot inzicht. Jij bent rechtvaardig (in

vergelijking met mij). Hij spreekt niet alleen naar haar toe, maar ook naar zichzelf. Hij geeft toe dat hij niet rechtvaardig gehandeld heeft. Hij had moeten nakomen want hij gezegd had.

Tamar: haar naam betekent: ‘dadelboom, palmboom’. Dat hebben haar ouders misschien in haar gezien, dat wensten ze haar toe. Mooi en krachtig als een palm boom. Maar kan: een mens, mooi blijven, als het leven hard en helemaal niet mooi voor haar is? Uiteindelijk staat Tamar mooi en krachtig, maar het leven heeft haar getekend.

Het gaat in dit verhaal over leven of sterven, over toekomst of niet. Gaat er toekomst open of verdwijnt je naamloos van het toneel? Over dat soort vragen gaat het toch ook in ons leven. Is het ten leven of ten dode, en als we vallen, vallen we dan in Gods armen of wordt het een vrije val.

Tamar – die moeder wilde zijn, moeder van Israël - zij weet van toekomst, ze weet van leven dat ergens naartoe gaat. Ze is Juda en ons daarmee als een spiegel.

Ondanks zichzelf heeft Juda de toekomst geopend, leven gegeven. Hij die twee zonen verloor. Hij ziet Tamar en wat kan hij anders dan zeggen: zij is een rechtvaardige. Ooit zal zij opgenomen worden in het geslachtsregister van Jezus Messias. Die lijst van mannen en vrouwen, in hun grootheid en hun menselijkheid. Maar juist daarin

opent zich toekomst, mogen we onszelf zien, levend in de ruimte van Gods liefde.

En in de lijn van dat verhaal, in dat vertrouwen, mogen ook wij ons zelf zien. Het verhaal van Tamar is met al zijn heftigheid een verhaal waaruit blijkt dat je niemand kunt/mag afschrijven.

Dat er op een onverwacht moment een toekomst daagt, dat een mens het soms moet durven over vaststaande grenzen heen te gaan, dat een mens moet blijven dromen van en werken aan dat uitdagende visioen van recht en gerechtigheid.

Tamar: daarom blijven we haar naam noemen.
Als iemand met moed, als iemand die risico's durft te nemen, waar het gaat om de toekomst.

Een sterke vrouw, met inzicht en een perfect gevoel voor timing. Een vrouw die geen acht slaat op vooroordelen. Vast besloten is ze om tot het uiterste haar rechten veilig te stellen.

Maar niet minder moet Juda genoemd worden, en wel als een man die van een harde egocentrische figuur verandert in een mens die zijn verantwoordelijkheid uiteindelijk ook niet ontloopt, die geen vervangend slachtoffer zoekt, maar publiekelijk schuld bekent en Tamar haar volle recht geeft.

Hij beschuldigt zichzelf en verontschuldigt Tamar – zij is onschuldig, zij zal leven en met haar

haar kind, Juda's kind, en dat zullen er zelfs twee blijken te zijn. Peres en Zerach: doorbraak en morgenrood, dat zijn de betekenissen van hun namen – betekenisvol op de eerste zondag van Advent.

Want in deze weken van verwachting, staan wij er bij stil hoe Gods lichtende toekomst zal doorbreken, ook op de moeilijkste momenten in de menselijke geschiedenis, en hoe het daagt in het oosten – dat het licht zal gaan schijnen overal.... ook voor ons